C/2024/6018

23.10.2024

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Opatrovatelia

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2024/6018)

Spravodajca: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Poradca	Carlo GIACOBINI (za spravodajcu)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24. 1. 2023
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	25. 6. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	10. 7. 2024
Plenárne zasadnutie č.	589
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	186/1/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV):

1.2. konštatuje ([1]), že európska stratégia v oblasti starostlivosti neobsahuje dostatočné opatrenia na podporu podmienok neformálnych opatrovateľov a konštatuje, že smernica (EÚ) 1158/2019 ([2]) sa v súlade so svojím právnym základom vzťahuje len na osoby, ktoré sú v pracovnoprávnom vzťahu; vyzýva Komisiu, aby zaradila otázku neformálnych opatrovateľov na popredné miesto v politickom programe a aby vytvorila platformu na výmenu najlepších postupov s cieľom podporiť členské štáty pri zavádzaní funkčných riešení na odstránenie existujúcich nedostatkov v oblasti neformálnych opatrovateľov; vyzýva členské štáty, aby vykonali odporúčanie Rady týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti tým, že podniknú vhodné kroky na prijatie politík a opatrení zameraných na podporu situácie neformálnych opatrovateľov;

1.3. konštatuje, že do životných podmienok neformálnych opatrovateľov často negatívne zasahuje psychické a fyzické preťaženie, marginalizácia a izolácia; žiada, aby politiky členských štátov podporovali rozsiahle poskytovanie vysokokvalitných služieb dlhodobej starostlivosti na komunitnej úrovni;

1.4. poznamenáva, že neformálna rodinná starostlivosť je často výsledkom nútenej voľby, ktorá pramení z nedostatku primeraných služieb a podpory, a vyzýva na zabezpečenie možnosti sebaurčenia a skutočnej voľby prostredníctvom vhodných politík, záruk, opatrení a služieb;

([1]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Úloha rodinných príslušníkov starajúcich sa o osoby so zdravotným postihnutím: nárast tohto javu počas pandémie (Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 75).

([2]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ (Ú. v. EÚ L 188, 12.7.2019, s. 79).

1.5. vzhľadom na to, že riziko vyhorenia a psychického a fyzického preťaženia je medzi neformálnymi opatrovateľmi mimoriadne vysoké, najmä z dlhodobého hľadiska, zdôrazňuje, že je potrebné a naliehavé, aby členské štáty zaviedli politiky na zabezpečenie širokej dostupnosti respitných služieb a riešení na asistenciu a ochranu neformálnych opatrovateľov (preventívna medicína a respitná starostlivosť);

1.6. poznamenáva, že aj v neformálnej rodinnej starostlivosti pretrváva výrazná rodová nerovnosť, a vyzýva ([3]) na zmiernenie tejto nerovnosti, a to aj posilnením a rozšírením uplatňovania usmernení, ktoré už boli formulované v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 a v európskej stratégii v oblasti starostlivosti;

1.7. zdôrazňuje, že neformálna rodinná starostlivosť spôsobuje hmotné a nehmotné ochudobnenie dotknutých osôb a ich rodín, a žiada, aby súčasťou politík členských štátov boli opatrenia na obmedzenie a prevenciu tohto vplyvu a aby sa zvážila primeraná finančná pomoc;

1.8. vyzýva členské štáty, aby venovali väčšiu pozornosť prijímaniu opatrení na zvyšovanie informovanosti s cieľom podporiť a uľahčiť využívanie služieb dlhodobej starostlivosti a podpory pre ľudí, ktorí potrebujú dlhodobú starostlivosť, ich rodiny, pracovníkov dlhodobej starostlivosti a neformálnych opatrovateľov, a to aj na regionálnej a miestnej úrovni, ako sa stanovuje v odporúčaní 2022/C 476/01 ([4]);

1.9. vzhľadom na to, že pre neformálnych opatrovateľov je kľúčové, aby si mohli udržať svoje bežné zamestnanie a mzdu, vyzýva na ďalšie posilnenie a rozšírenie foriem pracovnej flexibility stanovených v smernici 1158/2019;

1.10. poznamenáva, že po skončení činnosti neformálneho rodinného opatrovateľa ostáva dotknutá osoba často vylúčená z nového zamestnania alebo možnosti návratu do predchádzajúceho zamestnania, a požaduje, aby politiky zamestnanosti členských štátov zaviedli stimuly, záruky a riešenia s cieľom zaručiť, aby sa títo občania mohli vrátiť na trh platenej práce a využiť získané skúsenosti;

1.11. sa domnieva, že je v záujme monitorovania vplyvu noriem a regulácie mimoriadne dôležité disponovať kvalitatívnymi a kvantitatívnymi údajmi opisujúcimi skutočné životné podmienky neformálnych opatrovateľov; v tejto súvislosti vyzýva na prijatie ďalších výskumných stratégií, najmä v spolupráci s nadáciou Eurofound, a to aj so zapojením zainteresovaných strán;

1.12. žiada, aby sa rodinní opatrovatelia začlenili do osláv Medzinárodného dňa starostlivosti s cieľom ich uznania v európskom systéme starostlivosti.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. EHSV vo svojom predchádzajúcom stanovisku ([5]) načrtol základné prvky tohto javu a doplnil ich o prieskumy a analýzy týkajúce sa neformálnej starostlivosti.

2.2. Výbor pre sociálnu ochranu (SPC) a Európska komisia (GR EMPL) uverejnili správu *Long-Term Care Report - Trends, challenges and opportunities in an ageing society*, ktorá poskytuje dodatočný celkový obraz o tomto jave s mnohými prvkami slúžiacimi na opis vplyvu neformálnej starostlivosti.

2.3. V správe *Long-Term Care Report* sa opisuje negatívny vplyv na osobný príjem a dôchodkové dávky osôb, ktoré sa venujú neformálnej starostlivosti o rodinných príslušníkov vyššieho veku alebo so zdravotným postihnutím s veľkou odkázanosťou, čo vedie k ochudobneniu.

([3]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Stratégia pre rodovú rovnosť (Ú. v. EÚ C 364, 28.10.2020, s. 77).
([4]) Odporúčanie Rady z 8. decembra 2022 týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti (Ú. v. EÚ C 476, 15.12.2022, s. 1).
([5]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Úloha rodinných príslušníkov starajúcich sa o osoby so zdravotným postihnutím: nárast tohto javu počas pandémie (Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 75).

2.4. Smernicou (EÚ) 2019/1158 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami sa rozšírili práva opatrovateľov tým, že sa im poskytla flexibilná dovolenka a zvýhodnené pracovné podmienky na starostlivosť o rodinných príslušníkov, ktorí potrebujú starostlivosť, stanovili sa opatrenia na zosúladenie rodinného a pracovného života, podporila sa rodová rovnosť na pracovisku a podnietilo rovnomernejšie rozdelenie rodinných povinností medzi mužov a ženy. Napokon sa ňou zaviedli dodatočné záruky proti diskriminácii rodičov a opatrovateľov na pracovisku zákazom nepriaznivého zaobchádzania na základe rodinných podmienok alebo potrieb v oblasti starostlivosti.

2.5. Smernica (EÚ) 2019/1158, ktorá bola formálne transponovaná takmer vo všetkých krajinách EÚ, sa nezaoberá postavením neformálnych opatrovateľov, ktorí nie sú zamestnaní v inej práci alebo sa jej vzdali, aby mohli vykonávať a plniť svoje neformálne opatrovateľské povinnosti a funkcie.

2.6. V európskej stratégii v oblasti starostlivosti ([6]) sa stanovujú kľúčové ciele na zlepšenie starostlivosti vrátane dostupnosti, kvality, udržateľnosti, inovácie a sociálneho začlenenia. Plánujú sa opatrenia a kroky na dosiahnutie cieľov stratégie, ktoré môžu zahŕňať presadzovanie najlepších postupov, finančnú podporu programov starostlivosti, technologické inovácie v oblasti starostlivosti a spoluprácu medzi členskými štátmi.

2.7. V európskej stratégii v oblasti starostlivosti sa členské štáty vyzývajú, aby „navrhli podporné opatrenia pre neformálnych opatrovateľov, napr. poradenstvo, psychologickú podporu, respitnú starostlivosť a/alebo primeranú finančnú podporu“, ktoré neodrádzajú od účasti na trhu práce, „ako aj politiky na formalizovanie neformálnej starostlivosti“. Odporúčanie Rady z 8. decembra 2022 ([7]) sa týka prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti. Odporúčanie sa týka „všetkých osôb odkázaných na dlhodobú starostlivosť a všetkých formálnych aj neformálnych opatrovateľov. Vzťahuje sa na dlhodobú starostlivosť poskytovanú v každom prostredí“.

2.8. Podľa odporúčania je „neformálna starostlivosť“ dlhodobá starostlivosť, ktorú poskytuje neformálny opatrovateľ, t. j. človek zo sociálneho prostredia osoby odkázanej na starostlivosť, vrátane partnera, dieťaťa, rodiča alebo inej osoby, ktorá nie je zamestnaná ako profesionálny pracovník dlhodobej starostlivosti.

2.9. *Odporúčanie 2022/C 476/01:*

2.9.1. v bode 9 sa členským štátom odporúča, „aby zaviedli jednoznačné postupy na identifikovanie neformálnych opatrovateľov a ich podporu pri poskytovaní opatrovateľských činností tým, že im:

a) uľahčia spoluprácu s pracovníkmi dlhodobej starostlivosti;

b) poskytnú podporu pri získavaní prístupu k potrebnej odbornej príprave vrátane odbornej prípravy v otázke bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, k poradenstvu, zdravotnej starostlivosti, psychologickej podpore a respitnej starostlivosti, ako aj podporu v ich úsilí dosiahnuť rovnováhu medzi pracovnými a opatrovateľskými povinnosťami;

c) poskytnú prístup k sociálnej ochrane a/alebo primeranú finančnú podporu a zároveň zaručia, aby opatrenia podpory neodrádzali od účasti na trhu práce“;

2.9.2. v bode 10 písm. g) sa uvádza, že „[členské štáty] prijatím opatrení, ktoré aj na regionálnej a miestnej úrovni zvýšia informovanosť osôb odkázaných na dlhodobú starostlivosť, ich rodín, pracovníkov dlhodobej starostlivosti a neformálnych opatrovateľov, povzbudia ich k tomu, aby využívali dostupné služby a podporu dlhodobej starostlivosti, a ich využívanie im uľahčia“;

2.10. *Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. júla 2022 smerom k spoločným európskym opatreniam v oblasti starostlivosti* ([8]):

2.10.1. v bode 72 „naliehavo vyzýva Komisiu, aby predložila Európskemu parlamentu a Rade európsky program pre opatrovateľov a ako jeho súčasť európsky program pre neformálnych opatrovateľov s balíkom opatrení na úrovni EÚ v oblasti neformálnej starostlivosti, a v prípade, že sú právomoci na vnútroštátnej úrovni, vyzýva členské štáty, aby túto európsku stratégiu podporili ambicióznymi a koordinovanými opatreniami a vnútroštátnymi programami na identifikáciu, rozpoznanie a uznanie rôznych druhov neformálnej starostlivosti poskytovanej v Európe a na identifikáciu rôznych potrieb rôznych skupín opatrovateľov vrátane mladých opatrovateľov a mobilných opatrovateľov s cieľom uľahčiť nahlasovanie zamestnania a zabezpečiť poistenie a sociálnu ochranu bez ohľadu na ich rôzne bydlisko alebo administratívne situácie a postavenie“;

([6]) COM(2022) 440 final.

([7]) Odporúčanie Rady z 8. decembra 2022 týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti (Ú. v. EÚ C 476, 15.12.2022, s. 1), ďalej len „odporúčanie“.

([8]) Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. júla 2022 smerom k spoločným európskym opatreniam v oblasti starostlivosti (Ú. v. EÚ C 47, 7.2.2023, s. 30).

2.10.2. v bode 73 „vyzýva členské štáty, aby zvážili formalizáciu neformálnej starostlivosti a rôzne možnosti finančnej podpory na základe ich rôznych potrieb a skutočností s cieľom zaručiť opatrovateľom dobré normy v oblasti práv, finančnej podpory a sociálnej ochrany“.

3. **Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu**

3.1. V oznámení Komisie o európskej stratégii v oblasti starostlivosti sa zdôrazňuje ([9]), že investície do formálnej starostlivosti by pomohli zabezpečiť, aby bola neformálna starostlivosť možnosťou, a nie nevyhnutnosťou. Starostlivosť o blízkych má vysokú spoločenskú a hospodársku hodnotu. Okrem toho sa zdôrazňuje, že ľudia s opatrovateľskými povinnosťami by mali mať možnosť sami rozhodnúť o rozsahu, v akom chcú kombinovať tieto povinnosti s platenou prácou. Preto by mali mať prístup k službám, ktoré im umožnia zosúladiť ich opatrovateľské povinnosti s profesionálnym životom a využívať podporu a pomoc (prevencia, skríning) podľa toho, ako sa v živote rozhodli.

3.2. V uznesení Európskeho parlamentu z 5. júla 2022 sa v odôvodnení D uvádza, že „keďže 80 % všetkej dlhodobej starostlivosti v Európe poskytujú neformálni opatrovatelia, v prevažnej miere ženy, pozbavené spravodlivých pracovných podmienok, väčšinou neplatené a/alebo bez primeranej sociálnej podpory, v dôsledku čoho je starostlivosť do veľkej miery rodovou otázkou; keďže poskytovanie neformálnej starostlivosti je spojené s nedostatkom práv, ako je nemocenská dovolenka a dovolenka za kalendárny rok, ako aj materská, otcovská a rodičovská dovolenka, so znížením miery zamestnanosti, zvýšením miery chudoby a sociálneho vylúčenia, zhoršením duševného zdravia a zvýšením pocitu sociálnej izolácie a osamelosti, čo má negatívny vplyv na ich fyzické a duševné zdravie, pohodu a sociálne začlenenie; keďže príspevok žien k neplatenej opatrovateľskej práci predstavuje podľa odhadov 11 biliónov USD a čo predstavuje 9 % celosvetového HDP“;

3.3. V odporúčaní 2022/C 476/01 v odôvodnení 11 sa pripomína, že „odhadovaná hodnota počtu hodín dlhodobej starostlivosti poskytovanej neformálnymi opatrovateľmi, [...] sa odhaduje približne na úrovni 2,5 % HDP Únie“ V odôvodnení 12 sa uvádza: „Spoliehať sa vo veľkej miere na neformálnu starostlivosť nebude udržateľné a očakáva sa, že potreba formálnej starostlivosti a tlak na verejné rozpočty vzrastie“.

3.4. V odporúčaní 2022/C 476/01 v odôvodnení 20 sa potvrdzuje: „Neformálna starostlivosť je pri poskytovaní dlhodobej starostlivosti mimoriadne dôležitá, keďže neformálni opatrovatelia, prevažne ženy, tradične plnia väčšinu opatrovateľských povinností, a to často pre nedostatok prístupnej a cenovo dostupnej formálnej dlhodobej starostlivosti.“.

3.5. Na druhej strane, dávajú z osobných dôvodov mnohí ľudia, či už ako poskytovatelia alebo príjemcovia, prednosť neformálnej starostlivosti. Poskytovanie neformálnej starostlivosti však môže negatívne vplývať na fyzické a duševné zdravie a pohodu opatrovateľov a predstavuje výraznú prekážku zamestnania, a to najmä v prípade žien. Priamo to ovplyvňuje ich súčasný príjem a v dôsledku nižšej miery nadobudnutých dôchodkových práv môže ovplyvniť ich príjem v starobe, čo môže byť ešte výraznejšie pre opatrovateľov s dodatočnými povinnosťami súvisiacimi so starostlivosťou o deti a rodičovskými povinnosťami.

3.6. V európskej stratégii v oblasti starostlivosti sa zdôrazňuje, že poskytovanie starostlivosti má pre neformálnych opatrovateľov vážne dôsledky, a to vrátane negatívnych účinkov na ich súčasný a budúci príjem a duševné zdravie. V stratégii sa uvádza, že „ženy poskytujú väčšinu starostlivosti, čo má často za následok, že prispôsobujú svoj pracovný režim opatrovateľským povinnostiam, a to aj tým, že prerušia svoju kariéru, pracujú na kratší pracovný čas alebo úplne a predčasne odídu z pracovného trhu. Osobitne náročné je to pre osamelých rodičov, z ktorých veľkú väčšinu tvoria ženy. Niektoré ženy čelia dvojnásobnému zaťaženiu starostlivosti o deti a zároveň o iného závislého rodinného príslušníka. V roku 2019, teda pred pandémiou, približne jedna tretina (32,6 %) nepracujúcich žien vo veku 25 – 49 rokov uvádzala, že hlavným dôvodom, pre ktorý si nehľadá zamestnanie, sú opatrovateľské povinnosti, pričom takýto dôvod uvádzalo iba 7,6 % neaktívnych mužov“.

4. **Všeobecné pripomienky**

Európska stratégia v oblasti starostlivosti:

4.1. plánuje rozšíriť možnosti výmeny skúseností a vzájomného učenia na všetky zainteresované strany, a to prostredníctvom programov vzájomného učenia v rámci všetkých rozmerov starostlivosti;

4.2. vyzýva členské štáty, aby vytvorili podmienky na to, aby mohli poskytovatelia starostlivosti vrátane organizácií občianskej spoločnosti a subjektov sociálneho hospodárstva zohrávať aktívnu úlohu pri koncipovaní a poskytovaní vysokokvalitných služieb starostlivosti a zlepšovaní pracovných podmienok v sektore, ako aj pri podpore úsilia regionálnych a miestnych orgánov o investovanie do služieb starostlivosti;

([9]) V bode 3.2.

4.3. podobne ako smernica 1158/2019 sa výrazne nezaoberá postavením neformálnych opatrovateľov, ktorí nie sú zamestnaní alebo sa vzdali svojho zamestnania, aby mohli vykonávať neformálnu starostlivosť, a žiada, aby sa táto regulačná medzera odstránila zavedením opatrení na podporu ich situácie.

EHSV

4.4. konštatuje, že medzi európskou stratégiou, jej vykonávaním a realitou v praxi existuje skutočný rozdiel, ktorý pociťujú organizácie občianskej spoločnosti, zdravotnícki pracovníci a ľudia, ktorým sa poskytuje pomoc. EHSV tiež poukazuje na rozdiely v uplatňovaní smernice 1158/2019 medzi členskými štátmi;

4.5. vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa porušuje prístup k právam, najmä pokiaľ ide o finančné práva a právo na informácie o dostupných programoch, a že prístup k podpore je komplikovaný, často spojený s nadmernou a zložitou byrokraciou a nedostatkom informácií;

4.6. konštatuje, že ak sa má dosiahnuť pokrok pri zavádzaní vhodných a udržateľných riešení, je potrebné riešiť otázku sociálneho zastúpenia;

4.7. opakuje, že je potrebné prehĺbiť poznatky prostredníctvom prebiehajúcich ad hoc štúdií a štatistík. V tejto súvislosti by mohlo byť užitočné spolupracovať s nadáciou Eurofound alebo dokonca spoločne viesť budúcu štúdiu;

4.8. podporuje sociálny dialóg v rámci odvetvia a na úrovni podnikov s cieľom dosiahnuť pokrok, pokiaľ ide o organizáciu práce, aby neformálni opatrovatelia mohli lepšie zosúladiť svoju opatrovateľskú úlohu a pracovný život. V žiadnom prípade nejde o to, aby zamestnávateľ financoval pomoc, ale aby ju uľahčil prostredníctvom organizácie práce;

4.9. chce klásť väčší dôraz na sebaurčenie jednotlivcov pri voľbe stať sa neformálnym opatrovateľom a nemenej na sebaurčenie asistovanej osoby pri výbere a akceptovaní takéhoto opatrovateľa. Treba zdôrazniť, že je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa rodinní príslušníci mohli slobodne rozhodnúť, či chcú zostať doma ako opatrovatelia;

4.10. sa domnieva, že vykonávanie stratégie v oblasti starostlivosti by malo sprevádzať vytvorenie spoľahlivých systémov prístupnej a cenovo dostupnej sociálnej/inštitucionálnej pomoci. Preto sú potrebné štrukturálne investície do kvalitných verejných služieb na podporu osôb, ktoré potrebujú starostlivosť, a ich rodinných príslušníkov poskytujúcich neformálnu starostlivosť. EHSV konštatuje, že napríklad v spoločnom vyhlásení sociálnych zamestnávateľov, CEMR a EPSU o preskúmaní správy hospodárskych záležitostí EÚ ([10]) boli vyjadrené obavy v súvislosti s mandátom Rady EÚ na rokovania o revízii pravidiel správy hospodárskych záležitostí EÚ a zainteresované strany uviedli, že pravidlá nesmú brániť prípadnému úsiliu členských štátov investovať do sociálnych služieb v prospech blahobytu ich občanov ([11]); EHSV vyzval spoluzákonodarcov, aby pred prijatím nového nariadenia o metodike analýzy udržateľnosti dlhovej služby (DSA) vykonali ďalšiu a hĺbkovú kontrolu, aby sa predišlo akýmkoľvek neúmyselným automatickým dôsledkom vyplývajúcim z nových úsporných politík, a to najmä vzhľadom na sociálny dosah opatrení, ktoré sa prípadne plánujú ([12]);

4.11. zdôrazňuje, že častý nedostatok pravidelného a dlhodobého zamestnania a zároveň nedostatočný kariérny postup neformálnych opatrovateľov sú príčinou nerovnosti, negatívne ovplyvňujú kúpnu silu rodín, ktoré sa spoliehajú na neformálnu pomoc a spôsobujú hmotné a nehmotné ochudobnenie. Ide teda o celkovú stratu z hospodárskeho hľadiska, pretože súčasťou je:

— strata kvalifikovanej pracovnej sily (zamestnanej v odvetví starostlivosti pod úrovňou svojej kvalifikácie),

([10]) https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/EU_Economic_Governance_review_EPSU_CEMR_Social_Employers_Joint_Statement.pdf.

([11]) Preskúmanie správy hospodárskych záležitostí EÚ – spoločné vyhlásenie EPSU, CEMR a sociálnych zamestnávateľov.

([12]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97 – Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1467/97 o urýchľovaní a objasňovaní vykonania postupu pri nadmernom schodku – Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2011/85/EÚ o požiadavkách na rozpočtové rámce členských štátov (Ú. v. EÚ C, C/2023/880, 8.12.2023).

— strata investícií do vzdelávania zamestnancov, ktorí opustili svoje pracovné miesto (z vlastného rozhodnutia alebo z povinnosti),

— strata súvisiaca s podielom platenej činnosti v oblasti starostlivosti a podpory osôb so zníženou samostatnosťou;

4.12. tvrdí, že je potrebné aktivizovať formy presadzovania práva na respitnú starostlivosť pre všetkých. V posledných dvoch desaťročiach sa formálni opatrovatelia stali čoraz viditeľnejšími aktérmi v organizácii sociálnych systémov a ich podpora musí byť teraz prioritou politického programu. Dlhšia stredná dĺžka života, prechod na domácu starostlivosť, inkluzívnejšie formy podpory sú len niektoré zo zmien, ktoré ovplyvňujú milióny ľudí v Európskej únii, ktorí sa denne starajú o ľudí. Ide o politickú otázku a otázku verejného zdravia, ktorá musí usmerňovať stratégie starostlivosti o najzraniteľnejšie osoby v udržateľnej rovnováhe medzi verejnou solidaritou a vzájomnou rodinnou pomocou.

4.13. sa domnieva, že je potrebné poskytnúť ľuďom komplexnú podporu v rámci európskych sociálnych politík, ako aj podporovať a podnecovať reformy národných sociálnych politík.

5. **Smerom k politikám na podporu neformálnej rodinnej starostlivosti**

5.1. EHSV vyzýva členské štáty, aby vykonali odporúčanie Rady týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej, vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti tým, že podniknú vhodné kroky na prijatie politík a opatrení zameraných na podporu situácie neformálnych opatrovateľov; EHSV berie na vedomie žiadosť európskych združení rodinných opatrovateľov, najmä v nadväznosti na vypočutie, ktoré inicioval v marci 2024, a to rozšíriť rozsah samotnej európskej stratégie v oblasti opatrovateľstva s cieľom:

5.1.1. zvýšiť formálnu podporu zabezpečením a rozšírením ponuky služieb pre neformálnych opatrovateľov pre ich potreby prostredníctvom návrhu na „európsku záruku starostlivosti“ ([13]) vrátane posilnenia vykonávania existujúcich ustanovení;

5.1.2. takáto záruka by umožnila trvalý prístup k službám starostlivosti a pomohla by vyrovnať rozdiely v rámci Európy alebo členských štátov, pokiaľ ide o prístupnosť a cenovú prístupnosť týchto služieb;

5.1.3. posilniť prístupnosť a cenovú dostupnosť služieb starostlivosti uľahčením vstupu a pohybu opatrovateľov a pracovníkov z tretích krajín; EHSV navrhuje zamerať sa na všetkých opatrovateľov v Európe bez ohľadu na ich migračný a rezidenčný status;

5.1.4. konsolidovať širokú ponuku vysokokvalitných služieb dlhodobej starostlivosti aj riešením odbornej prípravy a aktualizačných školení formálnych a neformálnych opatrovateľov;

5.1.5. zabezpečiť – aj s cieľom boja proti vyhoreniu, psychofyzickému preťaženiu, zneužívaniu – respitné a prijímacie služby, preventívne a monitorovacie služby v oblasti zdravia, aj neformálne, najmä v prípade dlhodobej starostlivosti;

5.1.6. zabezpečiť rozšírené služby rýchlej reakcie, ktoré sa aktivujú v núdzových situáciách v oblasti starostlivosti alebo zdravia;

5.1.7. zabezpečiť právo ľudí na sebaurčenie pri výbere neformálnych opatrovateľov a odstrániť podstatné príčiny, ktoré podmieňujú ich rozhodnutia;

5.1.8. predchádzať riziku ochudobnenia a hmotnej a nehmotnej deprivácie aj prostredníctvom osobitných peňažných prevodov a finančnej podpory, najmä ak ide o dlhodobú starostlivosť a v prípadoch vzdania sa alebo straty pravidelne platenej práce;

([13]) Ú. v. EÚ C 140, 21.4.2023, s. 39 a Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 37.

5.1.9. prijať opatrenia na udržanie a kompenzáciu úrovne príjmu domácností a osobného príjmu s ohľadom na iné systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci;

5.1.10. zaviesť opatrenia a podporu, aby sa neformálni opatrovatelia mohli vrátiť do platenej práce v prípade osôb, ktoré sa vzdali zamestnania, aby sa mohli venovať opatrovateľstvu; pracovať na obnovení kariérneho rastu, profesijnej reintegrácii a udržiavaní kontaktov so svetom práce;

5.1.11. riešiť, a to aj posilnením a rozšírením vykonávania smernice 1158/2019, situácie rodovej nerovnosti medzi neformálnymi opatrovateľmi, ktorí sú zamestnaní;

5.1.12. podnecovať domácu starostlivosť a opatrovateľské služby, aby sa predišlo riziku segregácie a izolácie, ale aj umožniť monitorovanie situácií, keď hrozí vyhorenie alebo zneužívanie;

5.1.13. monitorovať na európskej úrovni fenomén neformálnej starostlivosti a vyhodnocovať výsledky opatrení zavedených v rámci prieskumných a monitorovacích mechanizmov stratégie v oblasti starostlivosti;

5.1.14. podporovať nákladovo efektívne zavádzanie technológií starostlivosti na diaľku, komunikácie a podpory domácností bez toho, aby upustilo od ľudskej podpory;

5.1.15. začleniť rodinných opatrovateľov do osláv Medzinárodného dňa starostlivosti, aby boli uznaní v rámci európskeho systému starostlivosti.

V Bruseli 10. júla 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE